

Anna Nilsson

1869-1947

Flickan från Toarp i Södra Säm,
som blev teckningslärare
kvinnosakskämpe och fredsaktivist

Anna Alida Theresia Nilsson

Född 27 april 1869, Toaps säteri, i Södra Säm,
död 11 december 1947 i Malmö Sankt Petri församling,
Malmöhus län

Teckningslärare, rösträttskvinna och fredsaktivist

Hon brukade säga: “ *Var och en kan göra något. Gör det ni kan.*”

Föräldrarna hette Hans Peter Nilsson och Juliana Albertina Hulander.

Anna hade fyra syskon:

Nils Hjalmar, 1864 -1891, Ebba Susanna, 1865 - 1953

Jon Jacob Adrian, 1867-1870 och Ada Konstantia, 1872-1964

Fadern Hans Peter, född 1829, var handlande, säteriägare, kyrkvärd,
ordförande i

i kommunalstämman. Han dog januari 1885, Toarp, Södra Säm.

Annas syster Ada, var en av de första kvinnliga läkarna.

Ada Nilsson

Anna T. reste vid 16 års ålder år 1886 till Stockholm för att börja på Högre konstindustriella skolan (HKS, nuvarande Konstfack).

Den tre år yngre systemen Ada gick då redan på Lyceum i Stockholm.

Systrarna var först inackorderade hos en moster, men bodde sedan tillsammans i en bostad.

Anna T. var en kvinnoaktivist och engagerad i Malmös föreningsliv.

Hon satt i styrelser för bland annat

- Malmö damsällskap,
- Fredrika Bremer-förbundets Malmörets,
- diskussionsklubben Malmö kvinnliga övningsklubb,
- Malmö Frisinnade Kvinnoklubb och
- Malmö för Kvinnornas Fredsförbund.

Som ombud för den sistnämnda föreningen ledde Anna T. fredsarbetet i Malmö 1921–1928.

Det var också Anna T Nilsson som tog initiativet till Kvinnornas hus, en utställning om kvinnors rösträtt som visades på Baltiska utställningen 1914.

Efter att hon 1929 gått i pension som lärarinna ägnade Anna T. sig helhjärtat åt fredsarbetet.

Hon reste mycket för att samla in och sprida information om fredsrelser i olika länder.

1935 reste hon till Internationella rösträttsalliansens kongress i Istanbul.

1945 gav hon ut boken "Tio lyckliga år. På resa i fredsarbetets tjänst."

“Jag tänker ofta på Anna T. när jag går förbi Fersens väg 1 och S:t Petri läroverk, ritat av arkitekten John Smedberg och färdigbyggt 1908. På den tiden kallades skolan för Malmö realskola eller bara Realskolan i adresskalendern.

Nu är det ett gymnasium och kallas S:t Petri skola. Realskolan hette från början Lägge allmänna läroverket och låg vid Västergatan 77 (3) i f.d. Malmö ångkök. Skolan kallades därför för biffaskolan: lärarna var kockarna och eleverna biffarna.

Jag tittar på det ärevärdiga gamla lärosätet med gyllene klocka och undrar hur det var att bo längst där uppe under taket.

Mörkrädd var hon nog inte, Anna T. som vännerna alltid kallade henne.

Kvinnan hette Anna Alida Theresia (T.) Nilsson och var född 1869 på Toarp i Säm i Älvsborgs län. Hennes föräldrar var Juliana Albertina Hulander och lantbrukaren H.P. Nilsson.

Anna T. utbildade sig vid Högre konstindustriella skolan i Stockholm och tog sin examen där som teckningslärarinna 1890. Hon fortsatte sin utbildning med välskrivningslärarinneexamen år 1892 vid samma skola. Sin första tjänst hade Anna T. som underlärarinna (hjälpklärarinna) vid Tekniska yrkesskolan i Stockholm under åren 1890 till 1892.

Därefter flyttade fröken Anna till Malmö och började sin tjänst som ordinarie lärarinna vid Tekniska afton- och söndagsskolan på Repslagaregatan 6.

Där tjänstgjorde hon från 1892 till 1900.

Hennes första bostad låg på Norra Vallgatan 110.

Hon bodde också på Östergatan 28 i tre år innan hon återvände till Stockholm och var mönsterritare under vårterminen 1901. Fröken Anna hann också med att tjänstgöra som vikarierande teckningslärarinna ett år i Strängnäs innan hon återvände till Malmö — nu för gott.

Anna T. anställdes av fröknarna Bunth vid deras skola vid Slottsgatan som ordinarie teckningslärarinna (1902 — 1910).

Hon hade också ordinarie tjänst som teckningslärarinna vid Malmö realskola från 1902 till sin pensionering 1929. Sin bostad hade fröken Anna på Östergatan 25 i ett tiotal år. Det var från början på 20-talet tills hon avgick från sin lärartjänst som pensionär som hon hade sin bostad på Realskolan, Fersens väg 1.

I mars 1903 bildades Föreningen för kvinnans politiska rösträtt. Anna T. Nilsson var mycket engagerad i rösträttkampen.

Hon var sekreterare i Skåneförbundet för kvinnans politiska rösträtt och skrev rösträttsartiklar i Skånska Dagbladet, först i söndagsbilagan Hemmet. Anna T. skrev om framstående skånska kvinnor som Malmös första kvinnliga advokat, Elisabeth Nilsson, docenten i litteraturhistoria Hilma Borelius, målarinnan Emilia Lönblad och e.o. hovrättsnotarien Ester Hofvander-Sandberg.

Anna T. använde signaturen A. N — n och antecknade sina arvoden: t. ex. 2.85, 3.75 och 4.35 kronor. Det blev en hel serie med porträtt av skånska kvinnor 1916. Hon skrev också om Männens förbund för kvinnans politiska rösträtt.

Den första lokalavdelningen av denna sammanslutning bildades i Kristianstad nyårsaftonen 1915 i läroverksadjunkten Nils Nordlunds hem. Nordlund var Anna T. Nilssons kusin. En motsvarande manlig lokalavdelning bildades i Malmö 1917.

I oktober 1916 införde Anna T. Nilsson själv en annons om “Den kvinnliga rösträtten går framåt!” och betalade 17.53 kronor för den. SDS hade nämligen nekat att offentliggöra en redogörelse av rösträttskampen. I Sverige ansågs det inte passande att ta upp denna fråga så länge kriget pågick.

Men Anna T. Nilsson gick till motangrepp och räknade upp alla länder som hade motsatt uppfattning och frågade **“Hvarför skulle Sveriges kvinnor icke oavbrutet kräva sin medborgarrätt?”**

Annonsen väckte uppmärksamhet och 10-15 personer skrev till tidningen och önskade mer information om den aktuella politiska frågan.

1921 hade F.K.P.R. (Föreningen för kvinnans politiska rösträtt) nått sitt mål: svenska kvinnor hade (äntligen) fått rösträtt.

Anna T. Nilsson var med om att bilda “Malmö Damsällskap” och var medlem i styrelsen. Föreningen förbereddes under hösten 1902 och det första samkvämet ägde rum den 10 januari 1903 på Hippodromen. Damerna samlade en gång i månaden med undantag av sommarmånaderna, ofta på Frimurarelogen vid Stortorget. De lyssnade på föredrag, reseberättelser, sång och musik och såg på utställningar av t.ex. konsthantverk. Maj var utfärdsmånaden.

I en bok, “Malmö Damsällskap 10 januari 1903 — 10 januari 1913”, ges en redogörelse av föreningens alla samkväm under åren.

Det var Anna T. Nilssons förslag i styrelsen för "Malmö Damsällskap" att bjuda in fröken Ottilia Adelborg från Stockholm att hålla föredrag om Fredrika-Bremer-förbundet. Hon kom till Malmö den 14 oktober 1905 och väckte Malmökvinnornas intresse för Fredrika Bremen Ebba Lindencrona tog initiativet till en Fredrika-Bremer-förbundskrets för Malmö — Lund med omnejd.

Det konstituerande mötet hölls 26 januari 1906; Ebba Lindencrona blev ordförande och Anna T. Nilsson sekreterare.

Utan Anna T. Nilsson hade det inte blivit något "Kvinnornas hus" på Baltiska utställningen 1914 i Malmö.

Det var så att Anna T. gick och funderade på att ordna "en fredsutställning". Hon var under hela sitt liv starkt engagerad i fredsfrågan och tänkte ut en kvinnoavdelning på Baltiska utställningen.

Hon framlade sin plan för Fredrika-Bremer-förbundskretsen i Malmö. Resultatet blev att Anna T. fick åka till Stockholm och redogöra för Fredrika-Bremer-förbundets styrelse för sina planer.

Anna T. fick gehör hos Stockholmsdamerna och projektet "Årstautställningen" realiserades

Under sommaren 1903 deltog Anna T. i ett slöjdlärarseminarium på Nääs. Hon lade märke till hur svårt det var för flickor att våga yttra sig och delta i diskussioner. Därför tog hon initiativ till en diskussionsklubb, "Malmö kvinnliga övningsklubb". Anna T. var ordförande och föreningen varade i åtta år. Det var denna diskussionsklubb som ledde fram till att ett annat sällskap bildades. Inbjudan gick ut till

Malmökvinnor att komma till ett sammanträde på Par Bricolesalen, Stadt Hamburg "den 19 april 1909 kl 7 e m för att delta i öfverläggning om bildandet af "Malmö Kvinnliga Klubb och Läsesällskap".

Anna T. var inledande talare och redogjorde för redaktionskommitténs önskemål beträffande det eventuella nya sällskapet. Det var inga svårigheter att bilda detta Klubb och Läsesällskap och det lever kvar fortfarande och firade sitt 90-årsjubileum 1999. Brita Falck och Wiveca Sökjer-Petersen skrev sällskapets historia i Elbogen, Malmö Fornminnesförenings tidskrift 1989.

Anna T. Nilssons politiska hemvist var i Malmö Frisinnade Kvinnoklubb och hon var sekreterare i Malmö Frisinnade valmansförening. Hon tillverkade "Frisinnade upp till val"-kort som spreds i Skåne. Kortet var slutkläm i ett valmanifest som antogs av Frisinnade landsföreningens extra möte i Stockholm i mars 1914 och publicerades i Skånska Dagbladet den 13 mars.

Våren 1915 hölls en Kvinnornas fredskongress i Haag och då bildades Internationella kvinnokommitten och Kongressen i Haag hölls för att man ville försöka få igång förhandlingar om vapenstillestånd och medling mellan de stridande länderna.

På grundval av Internationella kvinnokommitten bildades sedan på en kongress i Zilrich 1919 Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet, I.K.F.F. Ordförande blev Jane Addams från Chicago. Hon fick 1931 Nobels fredspris.

Den svenska sektionen av denna förening bildades i december 1919 av Matilda Widegren. Hon hade varit med på fredskongressen i Haag som svensk delegerad.. Hon önskade att det skulle bli många förbundskretsar i Sverige och for runt och entusiasmerade kvinnor att bilda sådana. Hon kom också till Malmö och ordnade ett möte i Anna T. Nilssons bostad på Realskolan på förmiddagen den 4 januari 1921.

Inbjudna var ordförandena i samtliga kvinnoföreningar i Malmö. Alla avrådde till att bilda en ny krets.

På eftermiddagen blev det ett nytt möte med eventuellt intresserade. På kvällen kom 67 personer till ett offentligt möte i Realskolans aula.

De betalade 50 öre i inträdesavgift. Annonser och lokalhyra och ett utlägg av Anna T. på 1.10 kronor blev tillsammans 33.50 kronor, så den ekonomiska vinsten blev plus minus noll.

Matilda Widegren talade om ”Kvinnornas fredsarbete ute och här hemma”, men det gick trögt att bilda en styrelse.

Anna T. åtog sig att vara ombud i Malmö för Kvinnornas Fredsförbund. De mest entusiastiska kvinnorna blev ”Listinnehavare”: de värvade medlemmar och tog upp en årsavgift på 1.50 kronor. De lyckades få omkring 300 medlemmar men det formella bildandet av Malmökretsen med styrelse dröjde ända till den 8 mars 1928, då 138 medlemmar var redo att bilda en krets. Och Anna T. Nilsson blev ordförande.

Som ombud ledde Anna T. fredsarbetet i Malmö mellan 1921 och 1928.

Hon redovisade sitt omfattande arbete i fyra vanliga skolskrivböcker. I de tre första skrev hon ner en noggrann kassabok över inkomster och utgifter i Malmögruppen.

I den fjärde, som hon skrev 1942, gjorde hon anteckningar om Kvinnornas Fredsförbunds begynnelsearbete i Malmö och Skåne 1921—1929.

Varje år ordnade kvinnorna fredsdagen och sålde fredsmärket för tio öre styck. Genom annonser i ortspressen informerades Malmöborna om fredsdagen.

Den första fredsdagen blev den 25 april 1921.

Året därpå var det den 9 maj. 1923 firades den 18 maj som fredsdag till minne av den första fredskongressen i Haag den 18 maj år 1899. Därefter firades fredsdagen den 29 september, Mikaeldagen.

Det säger en del om Anna T. Nilssons kapacitet att det inte blev någon fredsdag 1926; då låg nämligen Anna T. sjuk i paratyfus.

Anna T. Nilsson propagerade också för att skolorna i staden skulle uppmärksamma fredsdagen. 1921 hissades flaggan på Realskolan och vid morgonbönen gjorde rektor Isaksson en kort redogörelse för meningen med fredsarbetet. Det var överenskommet att han skulle göra likadant året därpå. Men som Anna T. skrev: han ”glömde det lilla talet”. Sjätteklassarna, som såg hennes ”ledsnad”, demonstrerade under rektorns lektion genom att sitta och ”se mörka ut”. Sedan fick Anna T. en halvtimmes ”fred” i aulan och adjunkt Ljungfors talade för hela skolan. ”De övriga lärarna närvaro ej!”

Sina lärarkollegor fick hon bättre med sig när hon tog initiativ till att ”Nordiska lärares fredsförening” bildades i Malmö i november 1923.

I sin teckningsundervisning lät Anna T. Nilsson eleverna inte bara måla den svenska flaggan utan alla flaggor i länder som hörde till Nationernas Förbund.

På så sätt fick hon tillfälle att berätta om denna sammanslutning och om fredsarbetet.

Elevernas små flaggor i ett flaggspel tog Anna T. med sig till Eslöv och satte upp i den sal där hon ledde ett kvinnomöte. Det var den 11 december 1927 och på det mötet bildades Skånedistriktet av I.K.F.F. med Anna T. som ordförande. Under åren dessförinnan hade hon varit med om att propagera för fredsarbetet på olika orter i Skåne.

ARBETET 1921-03-30

Fredsarbetet.

Tvenne möten i Stockholm.

Kvinnornas fredsförbunds ombudsmöte tog sin början på onsdagen den 23 d:s i Stockholm. Sedan årsberättelsen föredragits och decharge beviljats, företogs val av centralstyrelse. Till medlemmar i denna utsågos fröken Matilda Widegren, ordf., fru Mia Leche-Löfgren, dr Naima Sahloom, fru Else Ohlsson, fru Nina Benner-Andersson, fröken Anna Lindhagen och fröken Hedvig Köersner, alla i Stockholm, samt fröken Märta Bucht, Luleå, fröken Hanna Löfgren, Gävle, fröken Emma Aulin, Jönköping, fru Susy Silfverbrand-Erikson, Göteborg, och fröken Anna Nilsson, Malmö. Revisorer blevo fröknarna Greta Stendahl och L. Philip med fru Karin Branting och fröken Maria Sandström som suppleanter.

Ombudsmötet beslöt anordnandet av en de svenska kvinnornas fredsdag omkring den 28 april. Minnet av Margareta Fredkulla, Margareta Valdemarsdotter och Kronprinsessan Margareta borde vid denna utgöra medelpunkten för kvinnornas intresse.

Kvinnornas nästa internationella fredskongress skall hållas i Wien den 10—16 juli och en feriekurs med ämnet ”Uppfostran till internationellt tänkande” kommer att äga rum i Salzburg den 1—13 augusti. Närmare upplysningar kunna erhållas å förbundets byrå, Smålandsgatan 42, 3 tr.

Redovisning m. m.

Fredsdagens i Malmö den 18 maj inkomster av försålda fredsmärken och flaggor uppgiök till kr. 420:91, utgifter till kr. 168:74. Behållningen, kronor 257:17, tillfaller fredsarbetet. Av behållningen anslå undertecknade 60 kr. till resekostnadsbidrag åt studentska eller yngre lärarinna från Malmö, som i sommar besöker någon av nedannämnda feriekolor. Den danska sektionen av Kvinnornas internationella förbund för fred och frihet, håller den 28 juli—6 aug. sommarskola på Augustenborgs slott i Sönderjylland, bekant bl. a. för sina vackra omgivningar. I Hälsingör, på den internationella högskolan, blir möte mellan kväkare från olika länder, också i augusti, och i samma månad, på Nyborg strand, mötas medlemmar av the International Fellowship of Reconciliation. Huvudföreningen av Kvinnornas fredsförbund anordnar under tiden 16—29 augusti en ferioskola på slottet Podehrad i Tjeckoslovakiet, 5 mil öster om Prag. Om någon från Malmö ändå är på resa söderut, torde det lilla stipendiet kunna täcka själva uppehållet vid denna ferioskola. Närmare upplysningar genom undertecknad Nilsson, adr. Realskolan.

Kvinnornas fredsförbunds studiecirkel i Malmö, vars arbete börjar i sept. och som bildats i och för studier av fred och försvar, passivt motstånd, uppfostran till fred o. d., mottager även utom förbundet stående personer. Intresserade torde hänvända sig till undertecknad Danius

Malmö den 6 juni 1923.

Anna T. Nilsson,
K. F:s ombud i Malmö.
Sigrid Danius,
Anordnare av Fredsdagen.

Många möten med föredrag hölls. Så kom t.ex. Elin Wägner i maj 1923 och talade om "Vad sker vid Rhen och Ruhr?" 409 personer kom till Arbetareföreningen för att lyssna. Av biljettintäkterna sändes 258 kronor till Ruhrinsamlingen för folkförsoning.

Elin Wägner kom tillbaka till Malmö i oktober 1927 och talade vid ett möte i Realskolans sångsal. Ämnet var "Gandhi och Indiens vapenlösa frihetskamp".

Vid utgifterna för detta möte tillkom en post på 6.75 kronor för kemptvätt av fru Wägners klänning. Det var nämligen så att vid tesupén i Anna T. Nilssons bostad gick örat av en kopp och innehållet flöt ut över framvåden på fru Wägners plommonfärgade atlas- och ylleklänning av modernt snitt.

Denna Anna T. Nilssons bostad ingick i "Hotell Skåne" under några dagar i januari 1929. På samma plan låg också en skrivsal. Genom kartställningar och skynken från teckningsutställningar ordnades 7-8 "rum".

Röda Korset, som hade depå på Realskolan, lånade ut sängar och bäddutrustning. Frukost serverades i fröken Annas kök. Stolar, bord och karaffer lånades från skolan. För gästernas trevnad fanns också en "salong".

Gästerna var damer som deltog i "Internationella Kvinnoförbundets för Fred och Frihet femte upplysningskurs" som ägde rum i Malmö och Lund den 8 — 12 januari.

På dagordningen stod föredrag och diskussioner om de politiska, sociala och etiska faktorernas betydelse för världsfred och folkförsoning.

Anna T. Nilssons nedskrivna kommentarer: "Kursen ansågs lyckad." "...plötsligt seglade jag i medvind". 1945 lät Anna T. Nilsson publicera en bok med titeln "Tio lyckliga år. På resa i fredsarbetets tjänst". Det är en fascinerande berättelse om en okuvlig kvinna som ger sig ut och reser kors och tvärs genom Europa, till Alger, Marocko, Tunis och Istanbul.

Hon har ett "program": "Arbetet heter upplysning om fred, att väcka intresse hos de breda lagren, kräva att folk i allmänhet — alla — befatta sig med fredsfrågan och att var och en medverka.

Var och en kan göra något. Gör det ni kan!"

Den 15 augusti 1929 satte sig den nyblivna pensionären på tåget söderut. "Nu börjar livets äventyr", lär hon ha sagt. Nu skulle hon ägna sig åt sitt nya yrke: amatörjournalistens. Hon skrev rapporter om fredskongresser och fredsmöten till SDS, Kristianstadsbladet och den frisinnade veckotidningen Tidevarvet. Hon hade sparsamt med pengar att leva på. Men hon tycks ha haft en aldrig sinande kraft att bemästra svårigheter.

Hon beklagade ofta att hon inte hade tillräckliga språkkunskaper för att kunna hålla föredrag och att översätta.

Hon höll sig till engelskan; franskan hade hon motvilja mot och hon gav upp hoppet om att kunna lära sig tyska. En gång bad hon en språklärarinna att rätta en fyra sidors rapport på tyska. Domen löd: jo, tyskan är begriplig men där finns tvåhundra fel.

I "Tio lyckliga år" berättar Anna T. om en annan bok "sin lilla bok", som handlar om fredsrörelsen. Hon började att arbeta med den i juli 1923 och fortsatte arbetet med komplettering, översättning, tryckning och försäljning i många år därefter.

Det första häftet kom ut till Skolornas fredsdag 1924. Det var tryckt på Lundgrens Söners Boktryckeri i Malmö.

Det kostade 95 öre och såldes till förmån för den svenska avdelningen, Kvinnornas fredsförbund, inom I.K.F.F. Titeln var "Data och fakta rörande fredsrörelsen".

På 52 sidor ger Anna T. en detaljerad redogörelse för den folkliga fredsrörelsen med bl.a. fredsorganisationer, världsfredskongresser, studiet av folkrätt, Nobels fredspris, fredsmonument och det vapenlösa motståndet.

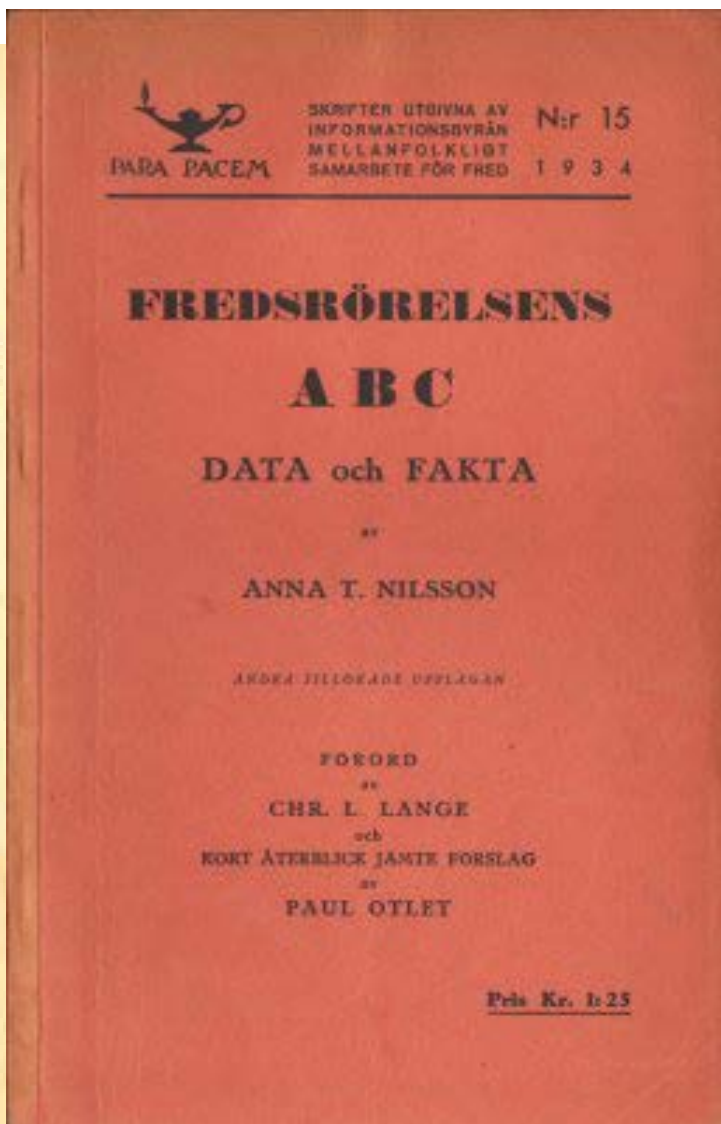
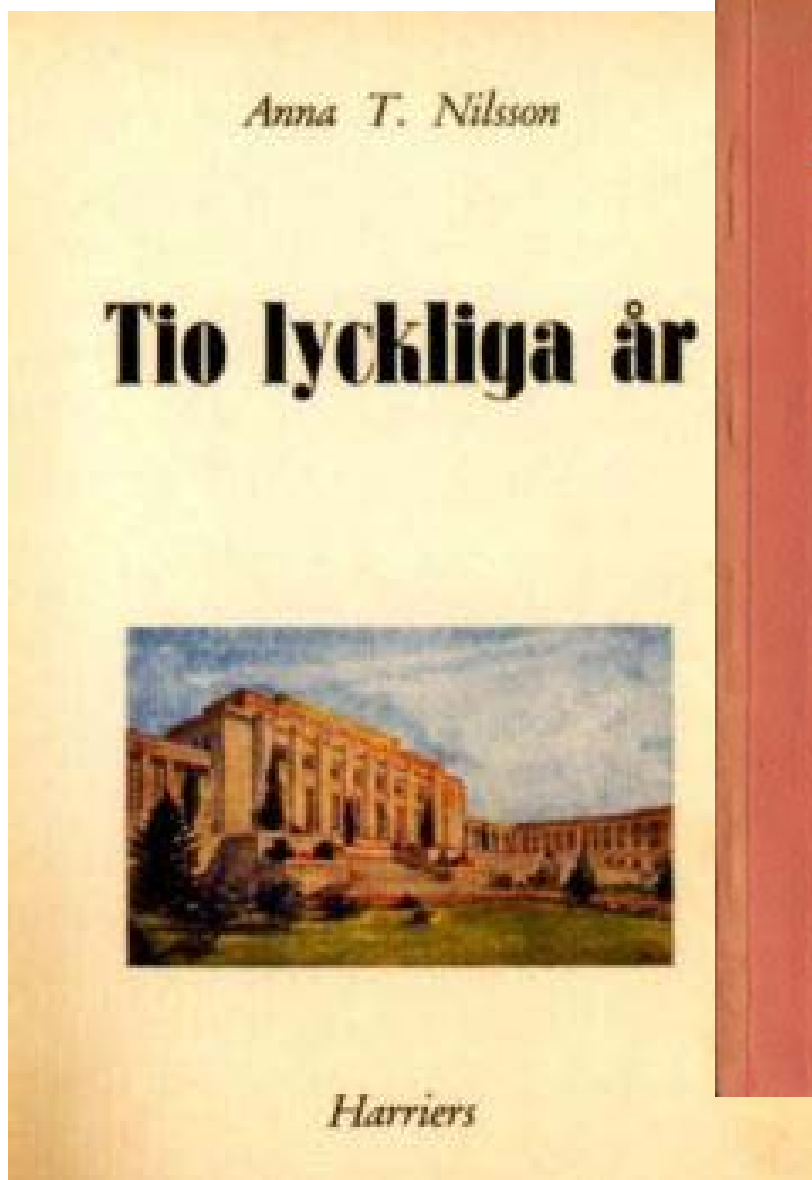
Hon berättar också om den svenska fredsrörelsens historia och om fredens utbredning inom parlament och regeringar.

Hon skriver om Nationernas förbund, om neutralitet, skiljedom, medling och avrustning och hon redovisar sina tankar om krigsorsaker och uppfostran till fred och slutar med att uppmana

läsaren: **"Gör det du kan för freden!"**

Hon förnyade ständigt sin "lilla bok" och den gavs ut i tolv upplagor, översattes till tio språk, såldes i 20 600 exemplar och spreds över hela världen.

Den engelska titeln var "ABC of the Peace Movement, Dates and Facts". I slutet av 1934 började Anna T. samla vad som skrivits om fredsrörelsen i svenska, danska, norska, finska och franska läroböcker i historia.

1935 reste hon till Internationella rösträttsalliansens kongress i Istanbul. På dit- och hemresan passerade hon tolv huvudstäder och därmed också tolv undervisningsdepartement.

Hon besökte dem alla, visade sitt "prov", skrivet på engelska, på vad en lärobok på gymnasietadiet kunde tänkas innehålla om fredsrörelsen. Om landets läroböcker i historia inte innehöll ett avsnitt om fredsrörelsen bad hon de styrande om ett löfte att införa ett sådant i följande upplaga.

Anna T. följde verkligen sitt program och gjorde vad hon kunde.

I slutordet till "Tio lyckliga år" skriver Anna T.: "Mer statsintresse hos kvinnorna och mer inflytande från deras sida, mer faderskärlek hos männen, allt grundat på likhet inför lagen, detta är tillsvidare mitt program.

Men främst: Att finna utvägar mot hatet ..."

Anna T. Nilsson dog i Malmö i december 1947.
Hon blev 78 år. "

*Text från "Malmökvinnor",
Malmö Kulturhistoriska Förening*

Anna och hennes systrar Ada och Ebba

Annas morfar
Jacob Hulander, 1808-1885

Annas mormor
Britta Susanna Stomberg, 1821-1903